

**HATAY ÇOCUK OYUNLARININ YAŞAMSAL İŞLEVİ VE İLETİŞİM
BECERİLERİNE KATKISI**

**HATAY CHILDREN'S GAMES: THE VITAL FUNCTION of CHILDREN'S
GAMES and THEIR CONTRIBUTION TO COMMUNICATION SKILLS**

Prof. Dr. Sedat CERECİ

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İletişim Fakültesi

31060 Hatay, Türkiye

Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Harran Üniversitesi Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı,
Şanlıurfa/Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada, binlerce yıllık tarihi içinde özgün bir kültür geliştiren Hatay'daki çocuk oyunları ele alınmış, çocuk oyunlarının çocukların gelişimine katkısı irdelenerek, çocukların iletişim becerilerinin gelişmesinde oynadığı rol tartışılmış, özelde Hatay çocuk oyunlarının karakteri açıklanarak, yaşam bilgisine ve iletişim becerilerine katkıları vurgulanmıştır. Çalışma kapsamında oyun ve çocuk arasındaki ilişki de ele alınmış, çocuk gelişiminde çocuk oyunlarının oynadığı rol belirlenmiştir. Çocuk oyunlarının çocuğun gelişiminde ve iletişim becerileri kazanmasında oynadığı rol, araştırmalara dayalı sonuçlarla ortaya konmuş, değişik toplumlardaki oyunların çocuğun gelişiminde ve iletişim becerisi kazanmasındaki etkileri belirtilmiştir. Hatay yöresinde oynanan özgün çocuk oyunları, nitel bilgiler kapsamında değerlendirilmiş ve çocuk gelişimine ve iletişim becerilerine katkıları açıklanmıştır. Hatay'ın, Mezopotamya'nın kuzey uzantısı olan farklı karakterli bir şehir olduğu ve çocuk oyunlarının da buna göre biçimlendiğini belirtilmiştir. Hatay çocuk oyunları konusunun birkaç çalışma dışında fazla araştırılmamış olması, kaynak sorununa neden olsa da, köylerde ve ilçelerde yapılan alan çalışmaları önemli veriler sağlamıştır. Çalışma, nitel bir karakter taşıırken, çalışmada elde edilen bulguların, bir belgesel filmin temelini oluşturması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hatay çocuk oyunları, çocuk gelişimi, iletişim, beceri.

ABSTRACT

In this study, children's games in Hatay, which has developed a unique culture in its thousands of years of history, are discussed, the contribution of children's games to children's development is examined, the role they play in the development of children's communication skills is discussed, and the character of Hatay children's games is explained in particular, and their contributions to life knowledge and communication skills are emphasized. Within the scope of the study, the relationship between games and children is also discussed, and the role played by children's games in child development is determined. The role played by children's games in the development of children and in the acquisition of communication skills is revealed with research-based results, and the effects of games in different societies on the development of children and the acquisition of communication skills are stated. Original children's games played in the Hatay region were evaluated within the scope of qualitative information and their contributions to child development and communication skills were explained. It was stated that Hatay was a city with a different character, the northern extension of Mesopotamia, and children's games were shaped accordingly. Although the fact that the subject of Hatay children's games has not been researched much except for a few studies caused a resource problem, field studies conducted in villages and districts provided important data. While the study has a qualitative character, the aim was for the findings obtained in the study to form the basis of a documentary film.

Keywords: Hatay children's games, child development, communication, skills.

GİRİŞ

Bazı öğretmenler genellikle oyunu çocukların gerçek dışılığına geçici bir sığınak, gerçekliğin ve öğrenmenin reddedildiği bir alan olarak görmektedir. Bazıları için ise tam tersine, oyun yalnızca araçsallaştırılabilecek ve “gerçek gerçeklik” konusunda bir eğitim aracına dönüştürülebilecek bir araç olarak görülmektedir. Veya oyun, çevreyle “otantik” bir ilişkiden yoksun bir tür hedonist-tüketimci alan olarak görülmektedir (Weißhaupt ve Campana, 2014: 53). Pedagoglara göre ise oyun, çocuğun imgelemiyiyle gerçek arasında sağlam bir köprü kuran araçtır. Çocuk, henüz anlamlandıramadığı dünyadan oyun dünyasının içinden geçerek gerçek dünyaya ulaşmaktadır (Spielpädagogik, 2024: 52). İlk insanlardan bu yana çocuk oyunlarının temel amacı, çocukları gerçeklere hazırlamak olmuştur.

Erken yaştaki çocukların sahip olduğu yeteneklerden biri olan sosyal gelişim, çocuğun etkilendiği faktörlerle biçimlenmektedir. İletişim becerilerinin de içinde olduğu sosyal gelişim, aile eğitiminden daha çok çocuk oyunları ile gerçekleşmektedir (Suparno, 2018: 185). Çocuk, ister diğer çocuklarla, ister ailesiyle oyunlar oynasın, fark ederek veya etmeyerek yaşamın gerçeklerini ve iletişim kurmayı öğrenmektedir. Özünde iletişim, iki nokta arasında veri aktarımını içerirken dinleme, alınan mesajların işlenmesinde ve anlaşılmasında ayrılmaz bir rol oynarken, çocuklar da oyunlar yoluyla nesneler ve insanlar arasındaki ilişkileri öğrenmektedir (Bin Idris vd., 2023). Dil, hitabet, konuşma ve diğer yollarla mesaj alışverişi oyunların belli başlı öğeleridir.

Her toplumun kültüründe değişik biçimlerde oluşan çocuk oyunları, bir tür eğitim aracı olarak, çocuğun gelişimini kolaylaştıran ve ona çok sayıda yaşam bilgisini öğreten etkinliklerdir. Oyunlar, çocuklara sorumluluk üstlenme ve birlikte yaşama bilincini kazandırmaktadır (Meyer, 2021: 34). Evin içinde ve dışında, bahçelerde, parklarda, sokaklarda, belirlenmiş oyun alanlarında veya diğer yerlerde çeşitli ortamlarda oynanan çocuk oyunlarının, çocukların psikomotor yeteneklerini, fiziksel ve zihinsel becerilerini geliştirdiği kabul edilmektedir (Baines ve Blatchford, 2012: 277). Bu bağlamda, çocukluk çağını oyunsuz geçiren bir birey düşünülemez.

Çocuk oyunlarının çocuk için işlevi ve önemi kadar, toplumsal yapı ve kültür açısından da yaşamsal değeri bulunmaktadır. Çocuk oyunları ve oyun şarkıları, nesilden nesile ağızdan ağza aktarılan geleneksel edebiyatın bir parçasıdır (Simon, 2016: 32). Dilden davranışlara ve değerlere kadar çok sayıda toplumsal unsuru barındıran ve aktaran çocuk oyunları, toplumsal kültürün de canlı yansımasıdır (Malobola-Ndlovu, 2021). Gelişimin ve öğrenmenin motoru

olarak gelişimsel psikolojinin aracı olan oyun, bireysel olduğu kadar toplumsal nitelik de taşımaktadır.

Çocuk oyunları pek çok toplumda gelişimin bir parçası olarak kabul edilmekte ve çocuk, oyuna teşvik edilmektedir. Yetişkinler, oyun oynamayan bir çocuğun, sağlıklı gelişemeyeceği kanısını taşımaktadır (Leuchter, 2013: 587). Çocukların sosyal becerilerini geliştirmek için özellikle yerel kültürel değerlerle dolu anlamlar taşıyan geleneksel oyunların kullanımı özendirilmektedir.

Çocuk oyunları, mal oldukları toplumun yaşam felsefesini yansıtmaktadır. Bir toplum hangi değerleri benimsemişse, o toplumun oyunlarında o değerlere sıkça rastlanmaktadır. Çocuk oyunları, toplumun yaşantısı hakkında ipucu ve toplumun benimsediği değerler hakkında bilgi vermektedir (Sümbüllü ve Altınışik, 2016: 82). Toplumların yaşam biçimlerinin ve ahlaki normlarının saklı olduğu yer olan oyun, çocukları geleceğe hazırlamasının yanı sıra, toplumsal değerlerin en kolay ve güvenli bir şekilde verildiği yerdir.

Bugüne kadarki deneyimler ve araştırmalar, çocuk oyunlarının, resmi eğitim kurumlarındaki dersler kadar, bazen daha fazla öğretici nitelik taşıdığını ortaya koymuştur (Xu ve., 2023: 16). Değişik etnik grupların yaşadığı ve yaşamın bir tek aile olarak sürdüğü Hatay'da oynanan çocuk oyunları da, şehrin karakterine bağlı olarak birlikteliğin, paylaşımın, düzgün konuşmanın, iletişim kurmanın, sorunlara çözüm bulmanın ve uzlaşmanın belleklere yerleştiği etkilerle yaşamın içinde yer almaktadır.

Hatay çocuk oyunları, Türkiye'nin değişik yörelerinde oynanan bazı çocuk oyunları ile benzerlikler göstermekle birlikte, yöresel farklılıklar da barındırmaktadır. Genellikle sopa, taş, çaput gibi doğal malzemelerle oynanan oyunlar Hatay yöresinden de yaygındır. Ancak biçim ve içerik açısından farklılıklar göstermektedir (Oğuz ve Ersoy, 2005: 62). Oyunlar, çocukların dil ve iletişim becerilerinin gelişimine doğrudan katkıda bulunurken, çocuğun düzen kurma, diğer insanlarla olumlu ilişkilerde bulunma gibi yeteneklerini de geliştirmektedir (Kübler vd., 2016: 255). Çocuk oyunları tam anlamıyla çocuğu yaşamın gerçekleriyle tanıştıran ve saygın bir insan olmak için gerekli verileri çocuğa yükleyen eylemlerdir.

Hatay Çocuk Oyunlarında İletişim Etkileri

Hatay'ın eşsiz doğası, Amanoslar, Asi Nehri, yaylalar, Akdeniz ve çok kültürlü sosyal yapısı çocuk oyunlarına da yansımıştır. Hatay çocuk oyunlarında da, Hatay'ın varsıl, çok kültürlü yapısı gibi çeşitlilik ve renklilik göze çarpmaktadır. Oyunlar, yöreden yöreye değişmekle birlikte, özgün karakterler dikkati çekmektedir.

Hatay yöresinde oynanan çocuk oyunları da çoğunlukla tek başına değil, gruplar halinde oynanmaktadır. En az iki kişiyle oynanan çocuk oyunları doğal olarak karşılıklı konuşmaları, tartışmaları, tekerlemeleri ve uzlaşmaları da içermektedir. Çocuk oyunu demek, kişinin sosyal konumundan sosyal rolüne kadar her türlü sosyal kimliğini dikkate alan ve davranış biçimlerini öğreten etkinliklerdir (Bossi vd., 2021: 40). Hatay çocuk oyunları da, Hatay'ın diğer çokkültürlü toplumsal özellikleri gibi, çok kültürlü unsurlarla biçimlenmiş ve her kültürden etkilenmiştir. Belli başlı Hatay çocuk oyunları şöyle sıralanmıştır (Öfgeli, ve Aslanyürek, 2024: 194; Oğuz ve Ersoy, 2005: 56):

“Döş Oyunu: Belli bir (8-10 metre arası) mesafeye çizilen çizgiye çay tabağı büyüklüğünde yassı birer taşla atış yapılır. Taşı çizgiye en yakın düşüren oyuncu, diğer taşlara sıra ile vurur ve onları oldukça uzak mesafeye sürüklemeye çalışır. İlk yerinden taşı sürüklediği yere kadar olan mesafe ayakla ölçülür. Kural olarak vurduğu taşın bir ayak boyundan fazla gitmesi gerekir. Eğer gitmezse oyun vuruşu diğer oyuncuya geçer. Böyle devam eden oyunda taşı en uzağa sürükleyen oyunun galibi sayılır.

Misket Oyunu Elim Sende: Önceden ebe tespit edilen oyuncu, kime eli ile dokunur “elim sende” derse, ebelik o oyuncuya geçer. Ebe olmadan oyunu bitiren oyuncu oyunun galibi sayılır. Bu oyunda “elim sende” deyip hızla kaçan avantajlı sayılır.

Meşteek Oyunu: 20-30 cm boyunda sağlam ağaçlardan yapılan çubuklarla oynanır. Oyuncular meşteeklerini (çubuk) bir çamura atarak saplamaya çalışırlar. Oyunda meşteekleri çamur zemine derince saplamak önemlidir. Bu oyunda oyuncular rakibinin çamura saplı olan meşteeklerini devirmeye çalışırlar. Meşteği deviren oyuncu o meşteğin sahibi olur.

Topaç “Fırfara” Oyunu: Toprak zemin üzerinde bir daire çizilir. Ebe olan kişi topacı bu daire içerisinde atar ve döndürür. Diğer oyuncu daire içinde dönmekte olan topaca doğru topacını atarak, o dönen topacı dairenin dışına çıkarmaya çalışır. Her kim topacı dairenin dışına daha çok çıkarabilirse oyunun galibi o sayılır.

Patpat: Pat Pat oyunu, en az üçer kişiden oluşan iki grupta oynanır. Oyunun kuralları mekâna ve zamana göre değişir. Fakat genel kural, grupların birbirlerine karşı üstünlük sağlamasıdır. Pata, bir balon ve pet şişe ağzının kesilip ağızla balonun birleştirilerek yapıldığı bir oyuncaktır. Balonun ve şişenin ağız kısımları kesilir. Daha sonra balon şişenin ağız kısmına yine balondan kesilen kısmına sıkıştırılır. Patanın görevi zelzelah tohumunu fırlatmaktır.

Ayakçak Oyunu: Bilhassa kış aylarında oynanır. 1,5 m kadar uzunlukta, düz ancak yerden belli bir yükseklikte ayak basacak yeri olan iki ağaç temin edilir. Oyuncular bu ağaçların ayak

koyacak yerlerine basarak yürümeye çalışırlar. Kim düşmeden belirlenen uzaklığa giderse o oyunun galibi sayılır.

Tengirlemeç (Yuvarlamaç) Oyunu: Bilye (gülle) ile oynanan bir oyundur. Eğimli bir zemin seçilir. Misketler belirlenen bir noktadan bırakılarak yuvarlanır. Diğer oyuncular da aynı noktadan misketleri yuvarlar. Yuvarlanan misket hangi oyuncunun misketine dokunursa o misketi alır.

Kız Kaçırma: 10 kişiden oluşan iki grup tarafından oynanan Kız Kaçırma oyununa başlamadan önce ata binecek ve cadı maskesini giyecek olan oyuncular› belirlemek için sayışmaca yöntemiyle seçim yapılır. Burada bazı tekerlemeler söylenir: Çıktım erik dalına baktım tren yoluna üç gemi geliyor biri ağa, biri paşa ortancası Kemal Paşai Kemal Paşa hasta Çorbası tasta, Mendili ipek inatçı köpek.

Çıtın Oyunu: Kayısı veya yenidünya çekirdekleri ile oynanır. Oyuna başlayan oyuncu, belli bir yükseklikten yere bıraktığı çekirdeklerden herhangi birisini alır ve işaret parmağı ile orta parmağı vasıtasıyla atarak bir diğerine dokundurmaya çalışır. Çekirdeğe dokunan her atışta bir çekirdek kazanır, vuramadığı takdirde oyun el değiştirir”.

Taş, toprak, dal parçaları, tel, çaput gibi doğal malzemelerle oynanan Hatay çocuk oyunlarında da, çocuğu çevreyle tanıştırmaktan diğer çocuklarla iletişime kadar sayısız ipucu yer almaktadır. Hatay’da oyunla büyüyen bir çocuğun, yaşamın içinde yalnız kalması ve hiçbir beceri kazanamaması olası değildir. Çünkü çocuk oyunları, çocuğu yaşamla tanıştırmakta diyalog kurmaya kadar bütün bilgileri öğretmektedir (Scheuring ve Schulz, 2022). Çocuğun, gelecekte diğer insanlarla olan iletişim biçimleri de oyunlar sırasında kendini göstermektedir.

Anteri: Yalnız erkek çocukların oynadığı bir oyundur. Çocuklar elele tutuşarak daire oluştururlar. Bir oyuncunun verdiği direktifle herkes aynı anda yere çöker. Ayakta kalan çocuk cezalandırılır.

Çocuklar için oyunlar, sosyal ortama katılmada, kendini anlatabilmede, eğitimsel iletişimde, psikososyal beceri pratiğinde, öğrencilerin duygularını kontrol edebilecekleri, kapasitelerini ve bireysel kullanılabilirliklerini geliştirebilecekleri, muhakeme yeteneği, dil gelişimi ve mantıksal düşünme için grup etkinliklerinde çalışma yoluyla eğitimde etkili bir yöntemdir (Cuc, 2012: 94). Hatay yöresi çocuk oyunları da, çocuk oyunlarının geliştirici özelliklerini içeren karakterde oyunlardır.

Yedi Kule: Oyuncuların cinsiyeti erkektir. 8 kişiyle oynanan Yedi Kule oyununa başlamadan önce grup liderleri kendi oyuncularını belirlemek için yazı tura atarlar ve kazanan kişi, ilk oyuncuyu seçme hakkını elde eder. Ardından yedi adet yassı taş dikilir. Eleman seçmede birinci olan grup, taşların karşısına arka arkaya dizilerek geçer ve taşlara belli bir mesafe uzaklıkta durur. Diğer grup da taşların arkasında bekler. Atıcı olan grubun elemanları başta lider olmak üzere toplarıyla birer el atış yapmaya başlarlar. Yapılan atışlar sonucunda eğer taşlar yıkılırsa, atıcı grup kaçmaya başlar. Ebe olan diğer grup ise topla onların arkasından koşarak onları vurmaya çalışır. Ebe olan grup birisinin arkasından koflarken, kaçan grubun diğer elemanları yıkılan taşları üst üste koyup, eski haline getirmeye çalışırlar. Eğer taşları dizebilirlerse galip olurlar ve atıcılık yeniden onlara geçer.

Çocuk Oyunları ve İletişim Becerileri İlişkisi

Sosyal gelişim, erken çocukluk dönemindeki çocukların sahip olduğu yeteneklerden biri olup, çocuğun çevresiyle ilişkisi veya ilişkisi nasıl olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Çocuğun kişisel ilişkileri, çocuğun sosyal gelişimi üzerinde etkili olacak faktörlerdir. Çocukların sosyal becerilerini geliştirmek için özellikle yerel kültürel değerlerin anlamıyla dolu olan geleneksel oyunlar en etkili araçlardır (Cebotaru1 ve Racu, 2019: 16). Geleneksel çocuk oyunlarında, genel yaşam bilgilerinden görgü kurallarına, bireylerarası iletişim kurallarından hümanist yaklaşımlara kadar her türlü geliştirici unsur bulunmaktadır.

Oyunlar, yaratıcı hareket öğretimi ile tasarım ve yaratıcılığın yanı sıra duyu-motor, sosyal, duygusal ve bilişsel hedeflerin gelişimine de katkıda bulunmaktadır. Oyunlarla, kişinin kendisinin ve başkalarının bedenleriyle ilgili çok yönlü ve çeşitli karmaşıklıkta deneyimleri, ilişkili (olası) hareket seçenekleri ve fikirleri ile değer veya rol anlayışları erken bir aşamada kazanılabilmekte ve bunlar refleksif olarak ayrıştırılabilmektedir (Rudi ve Steinberg, 2022: 160). Çocuk, geleceğe ait pek çok yeteneği, ancak özellikle diğer insanlarla ilişki biçimlerini ve iletişim dillerini oyunlarla öğrenmektedir.

Çocuk bakıcılarının ve öğretmenlerin temel amacı, oyunlar yoluyla çocuklara yaşam bilgilerini ve iletişim becerilerini öğretmek olmuştur. Çünkü yaşamın içinde, temel ihtiyaçlar kadar değerli olan unsur insan ilişkileri ve iletişimidir (Hörmann, 2014: 21). Çocuklar, kreşteki veya ilkokuldaki ilk günlerinde de mutlaka, oyunlara yönlendirilerek ortama ve arkadaşlarına uyum sağlama becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çocuk oyunları, ortamın ve diğer insanların tanınması ve yakınlık sağlanması için en etkin yöntemdir (Trunkenpolz ve Datler, 2019: 53). Çocuk oyunlarındaki birlikte olma ve koşulları birlikte paylaşma özelliği doğrudan iletişimin temelini hazırlamaktadır.

Çocuk oyunları, katılımcı birliktelik ve kolektif eylem ilkeleriyle oluşmakta ve çocuğa, bir topluluk içinde var olmanın, saygın bir statüye sahip olmanın ve diğer insanlarla iletişim kurmanın yollarını göstermektedir (Pichler vd., 2019: 283). Çocuk oyunları, başta aile bireyleri olmak üzere, komşular, yakın akrabalar, arkadaşlar ve yaşamın içindeki diğer insanlarla iletişim kurmanın dillerini ve yollarını içermektedir. Her çocuk oyunu bir bakıma, bir diyalogun veya bir toplu tartışmanın provasıdır (Lavega vd., 2014: 461). Bu bakımdan her çocuk oyununda, iletişim tekniğinin ipuçları bulunmaktadır.

Diğer çocuklarla birlikte oynanan Hatay çocuk oyunları da, fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteme bağlı hareketlilik kazanmasını sağlayan psiko-motor gelişim gibi, çocuğun iletişim becerilerini kazanmasını sağlayan etkiler yapmaktadır. Çocuklar oyun aracılığıyla akranlarıyla etkileşim kurma fırsatlarına sahip olmakta; aynı zamanda kendilerini geliştirebilmekte ve kişilerarası yeterlilik kazanabilmektedirler (Zainuddin vd., 2019: 38). Kişilerarası yeterlilik de, diğer insanlarla iletişim kurabilme becerisi demektir.

Çocukların fiziksel ve sportif aktivitelerini kapsayan oyunların, doğrudan çocuk gelişiminin başrol oyuncuları olduğu konusunda kesinleşmiş araştırma sonuçları bulunmaktadır (Gramespacher ve Adler, 2022: 61). Öğrenmenin en elverişli yolunun oyun olduğunu belirten UNICEF de, kaliteli erken çocukluk pedagojisi ve eğitiminin merkezinde yer alan 'oyun yoluyla öğrenme' veya 'oyuncu öğrenmenin çocuk gelişiminin en etkin aracı olduğunu vurgulamaktadır (UNICEF, 2018: 29).

Doğumla başlayan iletişim eylemi, bir ihtiyaç olarak gelişmekte ve önce aile içinde sonra dışarıda çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Basit seslerle başlayan iletişim, zihinsel yapının ve sosyal kültürün gelişmesiyle ileri boyutlara ulaşmaktadır. Bu süreçte de en etkin araçlar çocuk oyunlarıdır (Kukina, 2020: 34). Çocuk oyunlarının kapsamında, çocuğu çevreyle buluşturmaktan diğer çocuklarla kaynaştırmaya, şehirden ülkesine kadar başka yerlerle tanıştırmaya kadar bütün ipuçları bulunmaktadır.

Pedagoglara göre her sağlıklı çocuk uyanık olduğu saatlerin çoğunu oyun oynayarak geçirir. Uzmanlar, çocuğun bilişsel, motor ve sosyal gelişim düzeyini değerlendirmek için oyun durumlarını kullanmaktadır (Bonhoeffer ve Jenni, 2018: 316). Çocuk becerilerini oyun yoluyla uygular, test eder, keşfeder, öğrenir ve anlar; çocuğun nesneleri ele alması onun mevcut bilişsel yeteneklerini yansıtır. Çocuk, malzemelerin fiziksel özellikleri, mekânsal boyutları ve kategorileri, şekilleri, özellikleri ve bunların olası işlevleriyle şakacı bir şekilde

ilgilenmektedir.

Özellikle diğer çocuklarla birlikte oynanan çocuk oyunlarının, çocuğun gelişimine, psikomotor gelişimin yanı sıra dil, konuşma ve iletişim becerilerinin gelişmesine mutlak katkısı olduğu çok sayıda araştırma ve yayınlara kesinleşmiştir (Lochner, 2022). Oyun, bazı kişilerce hayal ürünü, gerçek dışı etkinlik gibi görülse de, gerçeklerle ilgisi ve çocuğun gelişiminde oynadığı rol artık tartışılmamaktadır.

Pedagojik, psikolojik ve nörobiyolojik araştırmalar, tekrarlanan davranış ve tepki döngülerinin çocukların öz imajına ve dünya görüşüne kazındığını ve yaşamlarını içsel kalıplar olarak (ortak) belirlediklerini göstermektedir (Leitner, 2013: 36). Çocuklar yaşamı oyunlarla öğrenmektedir. Oyunlar lider olmayı, paylaşmayı, sorumluluk almayı, zamanı verimli kullanmayı, kendi kültürünü tanıma, iletişim kurma gibi konuları öğretmektedir (Goetz, 2021: 268). İletişim kurma, oyunlardan öğrenilen en yaşamsal bilgidir.

Hipermodern çağın dijital oyunlarına oranla, birebir arkadaşlarla oynanan Hatay çocuk oyunları, birlikte olmayı öğrenmenin yanı sıra, oyun kurgusu yapma, akışı hesaplama, sonucu görme, sorunları uzlaşarak birlikte çözme gibi beceriler kazandırmaktadır. Dijital oyunların gerçeklikten uzak atmosferinin yanında, Hatay çocuk oyunları doğrudan gerçeklerin içinde, gerçek yaşamın yapı unsurlarını öğrenme ve sorunlarını çözme yeteneğini geliştirmektedir (Joeckel ve Schumann, 2010). Bu nedenle Hatay çocuk oyunları, binlerce yıllık çok kültürlü yapısı içinde fazla zarar görmeden, hipermodern çağlara kadar korunmuş ve yaşatılmıştır.

Antik Roma'nın en büyük ve görkemli kentlerinden biri olan Hatay, binlerce yıllık tarihinden aldığı kültürel mirasın yanı sıra, modern yaşamın olanaklarını da kullanmaktadır. Ancak kadim kent Hatay, binlerce yıla dayalı geleneklerini sürdürmekte ve yeni kuşaklara aktarmakta da tutarlı görünmektedir. Hatay kültürünün geleneksel değerlerinden olan çocuk oyunları da yeni kuşaklar tarafından da benimsenmekte ve yaşatılmaktadır.

Hatay, Mezopotamya'nın kuzey uzantısı olarak Ortadoğu kültüründen de beslenmiş, Akdeniz kültürü, Arap kültürü, Türkmen, Ermeni ve Yahudi kültürleri ve içinde yaşayan çeşitli etnik grupların kültürlerini harmanlamış özel bir yöredir. Hatay'da Arapça ve Türkçe başta olmak üzere çeşitli diller konuşulmakta. Hatay'ın geleneksel kültür unsurları da Hatay'daki çeşitli dillerde ortaya çıkmaktadır. Hatay çocuk oyunları da etnik grupların kültürlerine göre çeşitlilik göstermekte, Ortodokslarda, Nusayrilerde, Türkmenlerde, Ermenilerde ve diğer unsurlarda kendine özgü oyunlar ortaya çıkmaktadır (Cereci, 2022: 232). Ancak Hatay'ın çok kültürlü, tek vücutlu yapısı sürekli varlığını korumaktadır.

Mahallede yaşayan değişik etnisiteye sahip çocuklarla birlikte oynanan oyunlar, birlikte yaşama kültürünü de çocuklara benimsetmektedir.

Çocuk oyunlarının, anlama, eyleme geçme, yönetme, lider olma, başarma gibi dürtüleri harekete geçirdiği, öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve durumdan ders çıkarmayı olanaklı kıldığı belirlenmiştir (Lieberman, 2006: 392). Hatay çocuk oyunlarının hareketli, kıvrak ve komplike karakteri de, dijital oyunlar da olsa çocukları sayısız yaşamsal veriyle donatmaktadır.

Bazı araştırmalar, matematik alanındaki çocukların becerilerini ve öğrenmelerini incelemiş olması gerçeğine rağmen, bazı araştırmalar da, literatürün birçok alanda geniş bir şekilde incelendiğinde ve daha gayri resmi veya uygulamalı kaynaklarda aktarılabilecek konuşma-dil patolojisi gibi alanlardaki uzmanlık ve uygulama dikkate alındığında, masa oyunları kullanılarak ve çocukların hala eğlenceli ve ilgi çekici bulduğu bir şekilde çok çeşitli alanlarda çocukların öğrenmesini destekleyen önemli miktarda kanıtın ortaya çıktığını göstermiştir (O'Neill ve Holmes, 2022: 83).

Çok sayıda araştırma, çocuk oyunlarının çocukların konuşma ve iletişim yeteneklerini geliştirme ve iletişim kurma konusunda büyük rol oynadığını ortaya koymaktadır. Hatay çocuk oyunlarının birlikteliğe ve iletişime dayalı karakterleri de, çocuk oyunlarının iletişim becerilerinin gelişmesindeki rolünü pekiştirmektedir (O'Connor, 2014: 57). Çoğunlukla ev dışında, açık alanlarda oynanan Hatay çocuk oyunları, birliktelik, tartışma, uzlaşma ve iletişim içeren etkinliklerdir.

Latince “iletişim kurmak” gibi bir anlam taşıyan “communicare” kelimesi iletişim kelimesinin kökünde de yer almaktadır ve aynı zamanda “birlikte” anlamına gelen “communis” kelimesini de içermektedir (Zepp ve Berner, 2023: 868). En az iki kişiyle oynanan Hatay çocuk oyunları da, birlikte olma ve iletişim kurma koşullarını kapsamaktadır.

SONUÇ

Oyun genel olarak çocukların oyalanması için kurgulanan eğlenceli etkinlikler olarak anlaşılmaktadır. Ancak oyunlar çocukların kendi hayal dünyalarında geliştirdikleri zekâyâ dayalı kurgulardır. Bu anlamda tümüyle bilgi, kurgu ve disiplin içeren etkinliklerdir. Daha da ötesi, çocuk oyunları, çocuk gelişiminin birincil etkili araçlarıdır.

Çocukluk oyunlarla anlamlıdır ve oyunlar çocukluğun ilk yaşam dersleri ve yaşama tutunma bilgileridir. Çocuk oyun oynayarak bu dünyada tek başına olmadığını, dünyayı

başkalarıyla paylaşmak zorunda olduğunu ve diğer insanlarla konuşmayı ve anlaşmayı öğrenmektedir. Bu çok değerli bir yaşam bilgisidir. Çocuk oyunları, çocuğa yaşam bilgilerinin yanı sıra, iletişim becerileri kazandırması açısından da temel öneme sahiptir.

Çocuk oyunlarının, çocuğun gelişiminde, dil ve iletişim becerileri kazanmasında oynadığı rol pek çok araştırmada ve yayında kesinleşmiştir. Çocuk oyunları, diğer çocuklarla birlikte olup bir kurgu yapmanın, hayalleri gerçeğe dönüştürmenin, gerçeğin eğlenceli kopyalarının üretilmesinin, sorunlara çözüm aramanın, uzlaşmanın aracı olarak bilinmektedir.

Tüm yörelerde olduğu gibi Hatay yöresi çocuk oyunları da şehrin karakteriyle yoğrulmuş ve şehir kültürünün özelliklerini yansıtan nitelikle ortaya çıkmıştır. Hatay'ın değişik etnik gruplardan oluşan çok kültürlü yapısı oyunlara da yansımış, Hatay çocuk oyunları farklı dillerde kendini göstermiştir. Ancak tüm dünyada olduğu gibi Hatay çocuk oyunlarında da çocuğu gerçeklerle buluşturma ve geleceğe hazırlama özellikleri hep var olmuştur.

Tek başına oynandığında da eğlendirici ve öğretici özellikler taşıyan Hatay çocuk oyunları grup halinde oynandığında tam birer yaşam bilgisi dersi ve iletişim ortamına dönüşmektedir. Hatay çocuk oyunları, çocukların yaşam bilgileri ve iletişim becerileri kazanmaları için her türlü donanımla kurgulanmıştır.

Hatay Çocuk oyunları bir yandan rekabete dayalı nitelikleriyle bir yandan da dostluk içeren karakterleriyle çocuk gelişimi ve iletişim becerileri öğrenme süreçlerinin başlıca araçlarıdır. Hatay'da çocukların gelişim süreçlerini sağlıklı biçimde tamamlayıp iletişim becerileri kazanmaları için geleneksel çocuk oyunlarının desteklenip teşvik edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Baines, E. ve Blatchford, P. (2012). Children's Games and Playground Activities in School and Their Role in Development. The Oxford Handbook of the Development of Play, Ed. A. D. Pellegrini New York: Oxford University Press, s. 261–283.

Bin Idris, I. H. ve Mustapha, S. ve Aljibori, H. S. ve Al-tamimi, A. (2023). Enhancing Children's Communication Skills Through an Interactive AR Board Game. 2023 IEEE 8th International Conference on Engineering Technologies and Applied Sciences (ICETAS).

Bonhoeffer, J. ve Jenni, O. (2018). Das frühkindliche Spielverhaltens ein Spiegel der kognitiven Entwicklung. Stuttgart: Georg Thieme Verlag KG.

Bossi, C. B. ve Perren, S. ve Weiss-Hanselmann, B. (2021). Mehr soziale Kompetenzen durch Fantasienspiel? Bedeutung der Fantasienspielqualität für die soziale Entwicklung von Vorschulkindern. Schweizerische Zeitschrift für Heilpädagogik, 27 (10): 37-43.

Cebotaru, N. ve Racu, S. (2019). Communication Development in Children With Special Educational Needs Through Game at Physical Education Lessons. Eurasian Journal of Sport Sciences and Education, 1 (1): 9-17.

Cereci, S. (2022). Yöresel Bir İletişim Dili Olarak Hatay Nidâsı: Haaha. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (50): 226-236.

Cuc, M. C. (2012). Contribution Of Educational Game to The Effective Communication in Educational Activities. Studia Ubb Psychol.-Paed., LVII, (1): 87-95.

Goetz, I. (2021). Spielend lernen?! Medienpädagogische Kompetenz in der Lehrer*innenbildung als Voraussetzung für den Einsatz digitaler Spiele in Schule und Unterricht. Didaktik des digitalen Spielens, Ed. Sebastian Möring, Manuela Pohl, Nathanael Riemer, Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, s. 246–280.

Gramespacher, E. ve Adler, K. (2022). Bewegtvom Kindergarten in die Primarschule Protokoll zur schweizerischen »BeKiPri«-Studie. Bewegung, Spiel und Sport im Kindesalter. Neue Entwicklungen und Herausforderungen in der Sportpädagogik, Ed. Schwier, Jürgen; Seyda, Miriam, Bielefeld: Transkript Verlag, s. 55-64.

Hörmann, K. (2014). Die Entwicklung der Fachkraft-Kind-erziehung
chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.kita-
fachtexte.de/fileadmin/Redaktion/Publikationen/KiTaFT_hoermann_2014.pdf,21.09.
2024.

Joeckel, S. ve Schumann, C. (2010). Spielen im Netz. Online-Spiele als
Kommunikation. Handbuch Online-Kommunikation, Wiesbaden: VS Verlag für
Sozialwissenschaften, s. 461-486.

Kukina, A. (2020). Die Variablen für erfolgreiche Kommunikation innerhalb
der Familie - Eine Empirische Untersuchung. Yayınlanmamış Master Tezi, University
of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski
Fakultet.

Kübler, M. ve Buhl, G. ve Rüdisüli, C. (2016). Spielen und Lernen
Verbinden – Mit Spielbasierten Lernumgebungen Theorie – Empirie – Praxis. Bern:
hep Verlag AG.

Lavega, P. ve Alonso, J. I. ve Etxebeste, J. ve Lagardera, F. ve March, J. (2014).
Relationship Between Traditional Games and the Intensity of Emotions Experienced by
Participants, Research Quarterly for Exercise and Sport, 85 (4): 457-467.

Leitner, b. (2013). Kommunikation mit Kindern in den ersten Lebensjahren
Bedingungen für gute Beziehungen von Erzieherinnen und Kindern. Frankfurt am
Main: Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft (GEW).

Leuchter, M. (2013). Die Bedeutung des Spiels in Kindergarten und
Schuleingangsphase. Zeitschrift für Pädagogik, 59 (4): 575-592.

Lİberman, D. A. (2006). What Can We Learn From Playing Interactive Games?
Playing Video Games: Motives, Responses, and Consequences, Ed. P. Vorderer & J.
Bryant, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, s. 379-397.

Lochner, B. (2022). Spielpädagogik – das freie Spiel und seine Bedeutung für
die Entwicklung des Kindes von 0-6 Jahren – Definition und Bedeutung des Spiels/
des Spielens – Teil 2. [https://www.kindergartenpaedagogik.de/fachartikel/freispiel-
spiele/spielpaedagogik-das-freie-spiel-und-seine-bedeutung-fuer-die-entwicklung-des-
kindes-von-0-6-jahren-definition-und-bedeutung-des-spiels-des-spielens-teil-2/](https://www.kindergartenpaedagogik.de/fachartikel/freispiel-spiele/spielpaedagogik-das-freie-spiel-und-seine-bedeutung-fuer-die-entwicklung-des-kindes-von-0-6-jahren-definition-und-bedeutung-des-spiels-des-spielens-teil-2/),
22.09.2024.

Malobola-Ndlovu, J. N. (2021). Functions of Children's Games and Game Songs: A Case Study of the amaNdebele in Mpumalanga Province. *Southern African Journal for Folklore Studies*, 31 (2), <https://journals.co.za/doi/epdf/10.25159/2663-6697/8577>, 21.09.2024.

Meyer, I. (2021). Die Bedeutung und der Stellenwert des Spiels für Kinder im Alter von drei bis sechs Jahren hinsichtlich ihrer Entwicklung. *Yayımlanmamış Bitirme Tezi*, Hochschule Mittweida University of Applied Sciences Fakultät Soziale Arbeit.

O'Connor, K. (2014). *Spiel und Pädagogik im Kindergarten Eine qualitative Studie zu Einstellungen von Erzieherinnen*. München: Deutsches Jugendinstitut e.V.

Oğuz, M. Ö. ve Ersoy, P. (2005). *Türkiye’de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER.

O'Neill, D. K. ve Holmes, P. E. (2022). The Power of Board Games for Multidomain Learning in Young Children. *American Journal of Play*, 14: 58-98.

Öfgeli, M. ve Aslanyürek, E. (2024). *Şehrimiz Hatay*. Hatay Milli Eğitim Müdürlüğü.

Pichler, B. ve Dressel, G. ve Reiting, E. ve Jöstl, G. ve Zepke, G. (2019). „Das kann man ja nicht planen, das kommt ja irgendwie“ – Möglichkeiten, Grenzen und Unterstützung bei der Gestaltung der letzten Lebensphasen in alternativen Wohnformen. *Beziehungen in pädagogischen Arbeitsfeldern und ihren Transitionen über die Lebensalter*, Ed. Fasching, Helga, Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt, s. 277-296.

Rudi, H. ve Steinberg, C. (2022). Das tänzerische Selbstkonzept bei Kindern Empirische Annäherungen an ein bisher vernachlässigtes Konstrukt. *Bewegung, Spiel und Sport im Kindesalter. Neue Entwicklungen und Herausforderungen in der Sportpädagogik*, Ed. Schwier, Jürgen; Seyda, Miriam, Bielefeld: Transkript Verlag, s. 157-167.

Scheuring, A. K. ve Schulz, W. (2022). Die Rolle elterlicher Kommunikation in Konfliktsituationen für das Erziehungsverhalten und das psychische Wohlbefinden von Jugendlichen. <https://econtent.hogrefe.com/doi/10.1026/0942-5403/a000378>, 21.09.2024.

Simon, (2016). Die Bedeutung des Spiels in der Frühförderung. Freiburg: Katholische Hochschule Freiburg.

Spielpädagogik (2024). Spielpädagogik. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ajs.nrw/wp-content/uploads/2019/09/Handout-Spiel%C3%A4dagogik.JRK_.pdf, 21.09.2024.

Suparno, H. M. (2018). The Importance of Traditional Games to Improve Children's Interpersonal Skill. 4th International Conference on Early Childhood Education. Semarang Early Childhood Research and Education Talks (SECRET 2018).

Sümbüllü, Y. Z. ve Altınışık, M. E. (2016). Geleneksel Çocuk Oyunlarının Değerler Eğitimi Açısından Önemi ETÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, I/2: 73-85.

Trunkenpolz, K. ve Datler, W. (2019). Frühe Übergänge. Annäherungen an Eingewöhnungs- und Transitionsprozesse anlässlich des Eintritts von Kindern in elementarpädagogische

Einrichtungen. Beziehungen in pädagogischen Arbeitsfeldern und ihren Transitionen über die Lebensalter, Ed. Fasching, Helga, Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt, s. 43-57.

Xu, K. ve Geng, S. ve Dou, D. ve Liu, X. (2023). Relations between Video Game Engagement and Social Development in Children: The Mediating Role of Executive Function and Age-Related Moderation. Behavioral Sciences, 13 (10): 833-855.

UNICEF (2018). Learning Through Play Strengthening Learning Through Play in Early Childhood Education Programmes. New York: UNICEF Education Section.

Weißhaupt, M. ve Campana, S. (2014). Spielbewusstsein und Bildung beim sozialen Spiel Lernen zwischen freiem und instruiertem Tätigsein. Ed. Hildebrandt, Elke; Peschel, Markus; Weißhaupt, Mark; Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt, s. 43-63.

Zainuddin, K. ve Siswanti, D. N. ve Anugrah, P. D. (2019). The Influence of Traditional Games Akkasing to Interpersonal Competence of Peers Group for

Elementary School Children. 3rd International Conference on Education, Science, and Technology (ICEST 2019), 481: 35-39.

Zepp, F. ve Berner, R. (2023. Kommunikation in der Pädiatrie – Chancen und Grenzen im Zeitalter der Informationsrevolution. Monatsschr Kinderheilkd, Dresden, Deutschland: Reinhard erner, 171: 866–870.